

7

7

ממנו שיש צו חיוז חטאת, דהכי איתא צירוסלמי המולג מהבטהמה

תתה חייב שתלישה זו היא גיזמה עכ"ל. והנה הרב הוסיף בדברי הירושלמי המולג מהבטהמה, שאין לשון

הירושלמי כן אלא סתם המולג מן המטה, משום דס"ל

צפשיטוח צפי' הירושלמי דמיירי אפילו צבהמה, וכן כתב הרב קרבן

העדה דלפילו צבהמה מיירי, דלע"ג דמסקנא דשמעמין דתולג דבהמה

לאו אורחיה היינו מחיים, אבל במתה אורחיה בתלישה כעוף מחיים, ואולם

לפי מה שהעלינו מדברי רבינו אינו כן, דצבהמה אין חילוק כלל דלפילו

אמר מיטה מולג פטור דלאו אורחיה כלל. וראיתי להרב יד אהרן צפי'

של"ו צבהמה הטור¹⁵⁸ שהשיג על הט"ו,

דנראה דהירושלמי הזה הוא דלא כהלכתא, דהא מתלמודא דידן

נראה [להיפך], דמשמעמין דצבורות מוטא דהתולג מן הבטהמה לאו היינו

גוזז ולא אורחיה, ותמה על הט"ו איך לא שם לצו לש"ס דילן יעו"ש.

אמר המשילה לא דק דהא דמסקינן דתלמודא דידן דתולג צבהמה לאו

אורחיה, י"ל דהיינו דוקא מחיים אבל לאחר מיתה אורחיה בתלישה

ותלישתה זו היא גיזמה כדברי הירושלמי¹⁵⁹. ומ"ש הרב הנזכר שם

דמדברי הר"ם צפ"ט מהל' שבת [ה"ז] נראה דהתולג צין מן המי

וצין מן המט אין צו חיוז חטאת, האמת אהו שמשמע כן מדברי

הר"ם¹⁶⁰, אך מ"ש דהר"ם דהא הירושלמי מקמי הש"ס דילן אינו

כן, אלא די"ל דהר"ם נמי ס"ל צפירוש הירושלמי כדעת רבינו

דמיירי צעוף דוקא. [ב] והנה עיקר יסוד דין זה דס"ל לרבינו דגם צעוף מותר לתולג

דוקא שפיתה, הוא משום מ"ש דתולג לא הוי משום עוקר דבר מגידולו,

דהא תולדה דקוצר לא הוי אלא תולג מן הקרקע, אבל התולג מן צעלי חיים משום גוזז הוא דמיחייב בלחוד,

ואין חילוק צין מחיים לאחר שפיתה. ויש לתמוה דצירוסלמי צפי' כלל גדול מבואר צפי' מקומות איפכא, דאמרין התם [ה"ב] רצנן

דקסרין אמרין ההן דלייד כוורא וכל דבר שאמה מדילו מחיותו חייב משום קוצר ע"כ, ועוד דאמרין התם [סוף ה"ב] דפיסקא

[דהממקון] דהמעבדו וכו' דהחולג והרודה חלות דבש לרבי אליעזר חייב משום קוצר יעו"ש, הרי מפורש דהירושלמי ס"ל שכל שמבדיל

דבר מחיותו חייב משום קוצר, ואף דבתלמודא דידן אמרין בשבת השבת סי' י"ב הוכיח מלשון הרמב"ם שאין הגוזז מן העוף חייב, כיון

שאין דרכו לגוזז אלא לתלוש. וכן העלה האגלי טל ברעת הרמב"ם, ועיי' במלאכת גוזז סי' ו'.

158. הובא בבאר היטב אור"ח סי' ש"מ סק"ג. 159. עיי' בביאור הלכה סי' ש"מ ס"א שגם דחה דברי היד אהרן מטעם זה.

160. וכך איתא להדיא במג"א סי' ש"מ סק"ג ד"ל, הגוזז בין מן החי בין מן המת וכו' חייב, התולג כנף מן העוף חייב וכו', משמע דתולג צמר מן הבמה פטור ע"כ, וכתב בפמ"ג דכוונתו דפטור בין מן החי ובין מן המת.

וכ"כ נמי באגלי טל מלאכת גוזז סי' ו', ובהיי אדם כלל כ"א סעי' א'.

161. כ"כ המנ"ח במוסך השבת סי' ג' בביאור דברי רש"י, אולם עיי' בדבר אברהם ח"א סי' כ"ד אות א' שכתב בפי' דברי רש"י, די"ל דבאמת ס"ל דאין קוצר אלא בגידולי קרקע ממש ולא בבעלי חיים, אלא דהראי מורי דחויא נקט.

(דף ז"ה ע"א) דחולג חייב משום מפרק ולא משום קוצר, הרי כתב

רש"י שם צד"ה מפרק וכו' וי"ל, ואית דאמר תולדה דקוצר, ולא

היא דלאו מחובר הוא אלא פקיד ועקיר וקאי צעטיי דדד כחבואה

נקטיה, ולשון מפרק נמי לא שייך למימר אלא לשון מולג עכ"ל. הרי

מתבאר דדוקא משום דלאו מחובר הוא דאמרין דלא חשיב קוצר, אבל

דבזר המחובר אפשר דש"ס דילן נמי ס"ל דהירושלמי דהמבדיל דבר

מחיותו אפילו מצעלי חיים חייב משום קוצר¹⁶¹, וי"ל דאף לרצנן דפליגי

אר"א וס"ל דחולג אינו אלא משום שבות הוא משום דלאו מחובר הוא,

אבל דבזר מחובר אפילו רצנן מודו דחייב משום קוצר לטבת הירושלמי.

וצפרק שמונה שרליס (דף ק"ז ע"ב) דאמר, אמר שמואל הושיט ידו למעי

הבהמה ולדלל עובר שנמטיה חייב משום עוקר דבר מגידולו יעו"ש.

שוב ראיתי להרשב"א צחי' שם צפי' שמונה שרליס שכתב משם

רבינו הרמב"ן וי"ל¹⁶², הא דאמרין צמושיט ידו למעי צבהמה וכו', הקשה

הרמב"ן ז"ל דהא תולג כנף מן העוף כשהן חיים לא מחייבין חרתי, חדא משום עוקר דבר מגידולו

וחדא משום גוזז, וכן הנוטל שערו או שפמו ודפרינו, דאלמא ליכא משום עוקר דבר מגידולו אלא בגידולי קרקע¹⁶³, כמו שאין דישה

אלא בגידולי קרקע¹⁶⁴, והכי נמי משמע בצבורות גצי תולג אמר מצבור דתולג לאו היינו גוזז, וכנגדו ציו"ט מותר לית ציה משום

עוקר דבר מגידולו, ולפיכך פ"י הוא ז"ל דלדלל את העובר משום נוטל נשמה וכו', ומה שאמרו צירוסלמי פרק כ"ג רצנן דקסרין

אמרין ההן דלד נוגא וכו', לא אחי צשיטתא דגמרא דילן עכ"ל, הרי מפורש הכא דרבינו דחה הירושלמי הנזכר מהלכה דלא אחי צשיטת

תלמודא דידן¹⁶⁵. ואולם לא תעזוב נפשי לשאו"ל, כי לכאורה נראה דיש לדמות כל

הראיות שהביא רבינו לדמות הירושלמי, דמה שהציא מהתולג כנף מן העוף כשהן חיים דלא מחייבין חרתי, מנין לו

לרבינו דדין התולג כנף מן העוף הוא צעודו חי, הא הירושלמי עצמו דס"ל דהמבדיל דבר מחיותו חייב משום קוצר, הביא ג"כ הא

דחתולג כנף מן העוף דלא מחייב חרתי, כמו שמפורש מהירושלמי הנזכר בדברי רבינו צשמעתין, וע"כ י"ל דמיירי בתולג מן המטה

דליכא אלא משום גוזז, דכבר כתבנו דרבינו ס"ל דמאי דאמרין התם 163. ובריטב"א הוסיף, לפי שהוא תולדת קוצר ואין קצירה אלא בגידולי קרקע כמו שאין דישה אלא בגידולי קרקע.

164. עיי' לעיל בפרקין הערה 152 אות ב'. 165. בחוס' בסוגיין כה, א ובחוס' ע"ז כו, א מפורש שעוקר דבר מגידולו גבי דלדל את העובר חייב משום גוזז. ועיי' בחזו"א בכורות סי' כ"א אות ז' שכתב ברעת הרמב"ן אמאי פירש דחיבו משום נטילת נשמה ולא כתב משום גוזז, דאין ענין גוזז אלא בשער וצפרנים שאינן גוף ממש אלא גדלים בגוף. וי"ל דחת"ס בחי' לכתובות (שנת חקט"ב) דף ה' ע"ב ד"ה

והנה, ומוה נראה. ראה ברובה לשניטת הרמב"ם בפ"ט מה' שבת ה"ח, דלא שייך גוזז מן התורה אלא בגוזז מה שחוק לגופו כמו שערו וצפרניו דומיא דצמר, אבל ביבילת דבשרו הוא לא שייך בוה גוזז וכו' עיי"ש. וכן כתב המנחת חנוך במוסך השבת סי' י"ב, וכי' במרכבת המשנה פ"ט מה' שבת ה"ה. ועיי' עוד בחזו"א שם שהאריך לבאר דברי הרמב"ן בהא דפליגי

הבבלי וירושלמי דלא כהבנת הימריט"א, ויישב על פי זה קושיות

הבבלי וירושלמי דלא כהבנת הימריט"א, ויישב על פי זה קושיות

הבבלי וירושלמי דלא כהבנת הימריט"א, ויישב על פי זה קושיות

מצות כבודות ותורה אברהם וי"ל
צ"ב קוצר המהב"ח אלגאזי

8

דגם בכלי נמי פטרי רבנן בנוטל צפרגיו, וז"ל
דאין כאן משום גוזו דלא שייך אלא בצמר
בהמה, עכ"ל.

וגוזו בעוף לדעת הרב המגיד הנ"ל דחייב אף
בגוזו בכלי, נראה דהוי אב, כיון דהוי
בעלי חיים וחשיבי דומיא דמשכן, אף דלא היו
גוזזין מעופות לצורך מלאכת המשכן. דדוקא
תולש נוצות וכנף עוף ביד דחייב משום דדרכו
בכך, לא חשיב רק תולדה דגוזו, כיון דתולשו
רק ביד, ומלאכת גוזו במשכן דהוי בשאר בעלי
חיים, היה בכלי דוקא. אבל גוזו מן העוף ע"י
כלי נכלל באב מלאכת גוזו.

גוזו בדגים

צ לעיף בדבריו (מלאכת קולר אום ו-ו) הבאנו
פלוגתת הראשונים לענין מלאכת
קוצר, אם שייך דוקא בגידולי קרקע, או גם
בדברים שאינם גידולי קרקע כגון דגים ע"ש
באורן [ועי' עוד לקמן אות י"ד], ונראה דאף
דמי קצת מלאכת גוזו למלאכת קוצר (עי'
זדנריו טס) מ"מ בהא וודאי לא דמי, ובמלאכת
גוזו לכולי עלמא חייב אף באינו גידולי קרקע.
דדוקא בקוצר דהיה במשכן בקצירת סממנים
הגדילין מן הקרקע, לכן דעת כמה ראשונים
דבעינן שיהא דומיא דמשכן והיינו דבר הגדל
מן הקרקע, ע"ש. אבל מלאכת גוזו דלא הוי
בסממנים במשכן, אלא בגזיזת הצמר מן החי
וכנ"ל, ודאי דליכא למימר דשייך דוקא
בגידולי קרקע.

ואם כן נראה פשוט דגם בדגים חייב משום
גוזו, ועי' מנחת חינוך (טס אות א') שדן
נמי בדבריו לענין גוזו בדגים, דחייב בהו
משום גוזו ע"ש.

בהמה מתה

7 ← הגה במה שכתב הרמב"ם דחייב בגוזו
צמר או שיער אף מן בהמה מתה,

חידש הטו"ז (סי' של"ו ס"ק י') דאפילו תולש
הצמר והשער ביד חייב, ולא חשיבי כלאחר יד.
וז"ל צריך ליהרר במלבוש שנעשית מעור
בהמה, שלא יתלוש שער ממנו שיש בו חיוב
חטאת, דהכי איתא בירושלמי (שנת פ"ו הל' ז',
נ"א ע"א) התולש מהבהמה מתה חייב
שתלישתה זו היא גיזתה וכו' ע"כ. וסברת
הטו"ז דדוקא בחי דאיכא צער לבהמה לתלוש
הצמר ביד, על כן דרכו רק ע"י גזיזה בכלי, מה
שאינן כן אחר מיתה דאינה מצטערת עוד
בנטילתה הוי דרכו בכך אף לתולשו ביד.

והמהרי"ט אלגאזי (הל' נכורות אות מ' השני
ס"ק א') האריך לחלוק על דברי
הטו"ז, דודאי אף מן המתה אינו חייב אלא
בגוזו בכלי, ודייק כן מלשון הרמב"ם הנ"ל,
ודחה ראיית הטו"ז מהירושלמי, דמה שהעתיק
הטו"ז בשם ירושלמי התולש מהבהמה מתה
חייב, אין זה באמת לשון הירושלמי, והכי
איתא שם "תלש מן המתה חייב" ע"כ, ואינו
מבואר אם קאי על שער בהמה או נוצי עוף,
והטו"ז הוסיף תיבת בהמה בדברי הירושלמי,
משום דס"ל בפשיטות בפירוש הירושלמי
דמיירי אפילו בבהמה, אבל באמת יש לומר
דהירושלמי קאי דוקא על עוף, דהתם דרכו
בכך לתלוש ביד אף בחיים וכנ"ל (אות א')
מדברי הרמב"ם וגמרא בכורות, והוסיף על זה
הירושלמי שהוא הדין אף לאחר מיתת העוף,
חייב משום גוזו בתולש ביד, אבל בצמר בהמה
דאינו חייב בגוזו מחיים אלא ע"י כלי, כמו כן
לאחר מיתה אינו חייב אלא בגוזו בכלי. ע"ש
במהרי"ט אלגאזי שהביא ראיה מדברי הרמב"ן
(הל' נכורות טס) דחזינן מדבריו דמפרש נמי כן
בכוונת ירושלמי דמיירי דוקא בעוף, עיי"ש. L

ובאגרי טל (מלאכת גוזו ס"ק ו') הביא דברי
המהרי"ט אלגאזי הנ"ל, וכתב עלה
דאף דאמת שכן דעת הרמב"ן, וכן משמע

סכו טל מלאכות חק"י
הרב"ז ר ח"ת קאמן אטמאן א"ט"א

9

ה וקדים הדור ט' (היינו) ב האסור (ו) לחתך (א) (ז) * יבלת מגופו, (ח) בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחר: (ט) * המותק דיו (י) * שעל הקלף או (יא) ששנה שעל הפנקס, אם יש במקומו כדי לקבץ

באר היטב

ב (ג) יבלת: התחתן יבלת בקלי חבב אם היא לחה, הגוף, בין מן הדין בין מן הפה בין מן הקמח ומה אפילו מן השלה, חבב החולש כגון מן העוף חבב, הטלח מן הפה פטור, דאין דור גיוה כגון, ומשעם החולש צמר מן הקמח פטור, ואם אין צריך לומר או לשער חבב מלאכה שאינה צריכה למקד, כגון אברקס (ס"ט) וט"ו סוף סימן של"ו (ס"ח) כגון צרף אדם לזהר בקמחול ששנה מותר בקמח שלא יחלש שער משהו, שיש בו חבב חסאת, דהכי אימא בירושלמי פרק קלל דרול (פ"ג ד"ה) החולש בקמחה ממה חבב, שהלישמה זו היא גזומה, ועוד יש לזהר שלא יחלש מן עור שלו בידו או במקומות אחרים, דהיינו כמחבר לפרק, דכן משמע ברש"י סנהדרין (ט) דאדם הני כגורקע, עד כאן לשונו, ובספר חסידים (פ"ג ד"ה) אופר לקח הפנים מהעדרות, עין שם, וקבץ הני ארזין (פ"ג ד"ה) והדברים הנקראים משעם דהכי החולש מן הקמחה אינו חבב חסאת, וקבץ כפרק ט' (היינו) וזה לשונו, והוא צמר או שער, בין מן הקמחה בין מן הדין בין מן הפה, עד כאן לשונו, ורי שלא קבץ החולש שתיב משום גיוה אלא וקבץ הגוף חבב, מקלל החולש אין בו חבב חסאת, והקאה הוא שקבץ

אין לסלקו, ואפילו לא נטר אלא כגון לשונו, ובחשבות שבת יעקב ויבטח זה כגון וקבץ אלא יעקב אין כאן חשש אסורא אלא דהיא ביה משום מפרס, אבל להק החוללה (היינו), ולענין הספר תורה מה שכתבתי, דיי שפנל על הפסוק הוללה: (ט) כסיון אותיות, וכן ימין סימן קריט דפסוק שכתבו עי' הילכך חסאת, וכן נראה לי להחמיר להמיר עין שם, וקבץ עור ו

באר הגולה

ב (ו) יבלת מגופו: עין מה שכתבנו במשנה ברורה (ס"ח), וכן קבץ הדין בסימן של"ו בסופו (ס"ח) וזה לשונו, יש לזהר שלא יחלש מן עור שלו גיוה או במקומות אחרים דהיינו כמחבר לפרק, וכן משמע ברש"י סנהדרין (ב) דאדם הני כגורקע, עד כאן לשונו, והנה דינו הוא אמת שכן מבאר בסימן שכיח סעיף ל"א, שם, ואף צ"ל בציצית של צפון לפרוש רש"י (נד) ד"ה ציצית, פשוט דהוא הדין בשאר מקומות כשפרשו קצת מן העור, וקבצים פרק ט' (היינו) אימא לנדאן ציצית של עור שפרשו, אף מה שקלה הדין הטעם משום דאדם הוא כגורקע משעם דשעמו משום דעור דבר מגדולו, ברש"י בערוכין ק"ג (היינו) דבור המתחיל אם בקלי משעם דשעמו גיוה הוא, וכן משמע בקבצים פרק ט' (היינו) דכיל על כל הקלאכת גיוה וכן קבץ המון אברקס בסימן שכיח סעיף ג' (היינו) וזהו כשעושה בקלי דהוא דור הגזומה, וביד פטור אבל אסור, (אין להקשה על דלתיכתיבה משום עור דבר מגדולו, זה אינו דבר מפקעין בקבורה כ"ה (היינו) דהוא ימרי קלאחר ד' קלאו אורחיה לעקר ביד אלא בקלי, וכשהוא עושה בקלי דהוא אורחיה או מקילא חיבוט משום גיוה, וכדאיתא שם בחולש כגון מן העוף חבב משום גיוה, ונע עוד דלפי המסקנא שם בקבורה כ"ה (היינו) דבר דלורחיה לחלש ביד חבב, ולפי זה אפילו שפרשו רבן דמיתירן לציל בסימן שכיח סעיף ג' (היינו) וזהו פירוש רבן, אפטר דחבב חסאת החולש אוקן אפילו בידו וזהו לחלש אוקן שם ביד ולא בקלי, ולפי זה אפילו שפרשו רבן דמיתירן לציל בסימן שכיח (היינו) לחלש ביד כשמצטרות אותו, דהא אסור הדין דהבא כיון דהוא אורחיה בקלי דקאי:

שדרכו היה לטוח דפי פנקס וזהו טשטוש ששנה על הן לשלם על השענה כדרכו, הן על פחות מכן גם כן יש חסאת וכו': (יג) חבב, והוא אימת שירצה לקבץ ע' בשבת, (י) וכן בסותר על כ' ד"ו או שאר דבר לח עד במים, מפני שמוחק, אסור שרצה לענין בה לקטר, מפני ששבר, ומפני (יש) לחמו לו כשפותחין על העוגות אחריו המעונה עצמה בדפוס או המפילא לא שיהי כזה מח המערב במים או שאר כ' (ט) כסיון אותיות, ויש מהם ד' דאין לענין לקבץ, וכן למחק פסיק רישא הוא שיהי טעין ר', ולענין כפסר ד' הזה והביאו בשערי השובה שוכר במקום האותיות כדור עליו בראשי חדי דפיו אותי לעלו בשבת, דעל ידי הפס השועלו הני ככותב, אבל דע וכן דעת (ה) הרבה אחרונים המיר ליכא ביה משום מחיק המיר, ואין בו משום כגון ו

משנה ברורה

ב (ו) יבלת מגופו: ונאפלו הדין (ה) יבשה דעומדת להחפור לבסוף מצטרפה אפילו הדין אסור, וכל זה לענין אסורא, אבל לענין חיובא אינו חבב אלא אם כן נוטלה קשהיה לחה ובכלי (י) דאז הוא בכלל גיוה: (ז) יבלת מגופו: והוא הדין דאסור לחלש שאר ציצית של עור שפרשו קצת מעל גבי ידו או מקומות אחרים ויכול ללעיל בסימן שכיח סעיף ל"א עין שם וצ"ע בבאר הגולה (היינו): (ח) בין ביד: והוא הדין (ט) בשעניו: ג (ט) המותק דיו (כו), וכל שכן אם הוא מותק שתי אותיות ששנה ששנה של אבן על מנת לקבץ שתי אותיות אחרות במקומן דחבב, דהוא עור רבן על מנת דמחיק: (י) ששעל הקלף: בזמנם הדין יגליח לקבץ על הקלף, והוא הדין כל פיוצא כזה וקמו שנהב לקסון, ואפילו על עצים יש כתיבה ומחיקה שכן היה במשען פקדשים כדי לזונן, וצ"ע בבאר הגולה שפארנו דהמחבר מיידי שלא במקום האותיות, ומותק כדי לקבץ במקום זה, וצ"ע ב"ח (ס"ח) דהוא הדין ויש לזהר כשנפול דיו על האותיות או שנתפ ששנה שלא למחק הטשטוש, דעל ידי מחיקתו מפרס האותיות והני כמותק על מנת לקבץ חבב, ונאפלו אם היה הטשטוש על אות אחד יש לזהר, דיש אסור על כל פנים, והביאו העלת שבת (ס"ח) וט"ו (ס"ח) והאליה רבה (ס"ח) גם כגון אברקס (ס"ח) משעם דהוא סוכר דבשענה שעל ספר יש בו משום מחיקה והוא הדין כגטיפת חלב וצ"ע באור הגולה ר"ה ש"ל, ואם נמצא פן באקצא טקריאה אף דאסור לסלק השענה ומהלכ, מפל מקום אף חלוצא אחר עבדו זה וקרא אותו המכבד פעל פה, ופרו מגדים (מ"ט) ס"ח) וכן קבץ בחיב אדם בהלכות קריאת התורה (היא כלל לא סליה), וברוך הנתיים (הלכות על איזה טעם מוציא וכו' סליה) קבץ דאם נמצא פן בין גכרא לגכרא יש להוציא אחרת אם אין האותיות נפרין, והעפתינו לציל בסימן ל"ב בבאר הגולה (היינו טיפת דיו) עין שם:

אין לסלקו, ואפילו לא נטר אלא כגון לשונו, ובחשבות שבת יעקב ויבטח זה כגון וקבץ אלא יעקב אין כאן חשש אסורא אלא דהיא ביה משום מפרס, אבל להק החוללה (היינו), ולענין הספר תורה מה שכתבתי, דיי שפנל על הפסוק הוללה: (ט) כסיון אותיות, וכן ימין סימן קריט דפסוק שכתבו עי' הילכך חסאת, וכן נראה לי להחמיר להמיר עין שם, וקבץ עור ו

שער הדין

דדוקא כשנה ביד משום דאין ונר לחלש ביד: ב (יג) פן מכה בערוכין ק"ג (היינו) דלא פקשה שם אהא דכמדינה אסור: (יד) כמדי משנה (ס"ח) ושארי פוסקים: (טו) פן מוכח בערוכין שם:

משה ברורה
105 וכו
גמנדן
חלק 2

ע"כ. א"כ בעוף התלישה היינו גזיזה ומייב משום גזוז, ולדעת הר"מ חייב שמים משום גזוז ומשום קולר, דהוי ליה עוקר דבר מגידולו, (ד) [וע"פ] עופות הוי ליה ג"כ גידולי קרקע לדעתו [עיין בנזות הקודמת]. ואפשר לומר דבעוף הוא להיפך, דאם גזוז אינו חייב בשבת, כיון דרש"י פירש שדרך וכו' ולא לגזוז, א"כ בגזוז הוי ליה כלאחר יד כמו חולש בבהמה, ואינו חייב לא משום גזוז ולא משום עוקר דבר וכו', כי הוי ליה כלאחר יד כיון דלאו אורחיה ואין דרכו בכך, ובשבת פטור במדי דאין דרכו בכך. ולע"ז ד' זו כוונת הר"מ שכתב הגזוז וכו', ולא כתב ג"כ מן העוף כמבואר בחוספחא שהביא הרב המגיד [עיין למעלה אות א']. אך פוסק לרין לפרש דבריו, וכיון דהתחיל בגזוז לא כתב עוף דבעוף אינו חייב בגזוז כלל, ואח"כ כתב דהין דחולש בעוף, והיא תולדת גזיזה כי אין זו גזיזה ממש, על כן לא כלל עוף לעיל כי אינו חייב בגזיזה ואין שייך אז רק תולדה, וכתב כאן הדיון, כן נראה ברור.

ז וזה לשון הר"מ פ"א ממעילה ה"ו, כל קדשי מוצה בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אסורים בגזיזה ועבודה שנאמר [דברים ט"ו, י"ט] לא תעבוד בכבוד שורך ולא תגזו בכור לאנך, והוא הדין לשאר הקדשים, והגזוז את השור לוקה, וחולש אינו כגזוז, ע"כ. ולקמן מזה חפ"ג - חפ"ד כתבתי דנראה דאף בקרבנות העוף כגון טעאח ועולת העוף נוהגים הלאים הללו, אך רבינו הרב המחבר כתב במזהו חפ"ג וזה לשונו, שלא לעבוד עבודה בבהמה קדשים ועל זה נאמר וכו', ובמזהו חפ"ד כתב שלא גזו מנהמת קדשים, דקדק שתי פעמים וכתב בבהמת קדשים, נראה מדבריו דדוקא בהמת קדשים ולא בעופות. ועמה נראה לי דהאמת כן הוא, כיון דכתיב שורך ולאנך א"כ גזיזה הכתוב דדוקא נמזות, וכבוד דכתיב, ילפינן בגמ' לכל הקדשים, וגם להיפך גזיזה כבוד וכו' ילפינן דכתיב ולא, מוסקי על ענין ראשון, אבל הכא דכתיב שור ולאן בפירוש ולא מצינו בגמ' ילפומא לגבי עוף, בודאי דוקא בקרבנות בהמה. וגם רבינו הר"מ סובר כן, דכתב וחולש אינו כגזוז, ובגמרא שם מקשינן וחולש אינו כגזוז > היינו לענין בכור < והתניא החולש את הכקף וכו' ואמר ריש לקיש דחייב משום גזוז, והתנא משה בכור לשבת כמו בשבת הוי ליה גזוז הכי נמי גבי בכור, ומתוך שאני כקף דהיינו אורחיה, על כן התלישה הוי גזיזה, א"כ אם נאמר דבעוף קדשים שייך גם לא זה, א"כ בחולש חייב, והיאך קמס הר"מ שם וחולש אינו כגזוז, והוא ליה לכתוב חוץ החולש מן העוף חייב דהוי גזוז כמו שכתב כאן, אלא ודאי דבעוף לא שייך כלל לאו זה דגזיזה, והוא הדין לאו דעבודה דשמים הם, כן נראה לי ברור ואמת. ורבינו הרב המחבר כתב בפירוש בבהמת, ודאי הדין כן בצירור, וזה ברור כ"ד.

ה [ה] וזהו כחצו [בנזות הקודמת] דכאן גבי שבת חולש פטור כמבואר בגמ' שם על כן כתב הר"מ כאן רק גזוז, חוץ מעוף, והר"מ כתב בגזוז בין מן החי בין מן המת אף מן השלל חייב, נראה דאף מן המת או מן השלל דוקא גזוז אבל לא חולש. והטעם וזהו א"כ חפ"י סק"י כתב דהחולש ממתה חייב, דבמתה דרכה בתלישה ותלישה זו היא גזיזה, ומביא כן בשם הירושלמי [שבת פ"ז ה"ב, י"א ע"א]. ובר"מ לא משמע כן כמו שכתבנו, ועיין מהרי"ט אלגזי [פ"ג אות מ' (השני)] השיג ג"כ על הט"ו באריכות.

י ונצריך ר"מ פ"א ה"ה שכתב, איזהו מומק זה המעביר אמר או שיער מעל העור אחר מיתה עד שחילק פני העור, עכ"ל. אם נימא דבתחילת אף לאחר מיתה אינו חייב משום גזוז, מיידי בחולש, רק מתמה שמתחיל חייב משום ממתק, ואם נאמר דחייב משום גזוז, מ"מ הר"מ אינו מביא, רק כתב מלאכת ממתק אף דחייב משום מלאכה אחרת גם כן, כמו שכתבנו כמה פעמים [עיין מלאכת תרישה אות ז'] דר"מ זכר מלאכה זו דעוסק בה ואינו מביא דחייב משום עוד מלאכה אחרת.

י וזהו כחצו [בנזות הקודמת] דכאן גבי שבת חולש פטור כמבואר בגמ' שם על כן כתב הר"מ כאן רק גזוז, חוץ מעוף, והר"מ כתב בגזוז בין מן החי בין מן המת אף מן השלל חייב, נראה דאף מן המת או מן השלל דוקא גזוז אבל לא חולש. והטעם וזהו א"כ חפ"י סק"י כתב דהחולש ממתה חייב, דבמתה דרכה בתלישה ותלישה זו היא גזיזה, ומביא כן בשם הירושלמי [שבת פ"ז ה"ב, י"א ע"א]. ובר"מ לא משמע כן כמו שכתבנו, ועיין מהרי"ט אלגזי [פ"ג אות מ' (השני)] השיג ג"כ על הט"ו באריכות.

יב וברגוזן אם אין לרין לשיער וללפרנים הנקלצים, לדעת הר"מ פ"א ה"ו דכתיבה ליה מלאכה שאינה זריכה לגופה חייב, חייב, אך לר' שמעון פטור אם אין לרין לדבר הגזוז, כן כתבו בפשיטות החומ' בסוגיא ל"ד ע"ב ד"ה אבל והמגן אברהם ס"י ש"ג סק"כ"ב מביא דברי הריב"ש [ס"י ש"ד ד"ה עור] דגזוז חייב אף דאין לרין לדבר הגזוז, דמשמען היו גזזים עורות תחשים אף דלא היו זריכים לנמר, ע"ש. ובדברי הריב"ש פלפלו האחרונים, ועיין בשו"מ חכס נבי ס"י פ"ב, ועיין ב"ד ס"י ק"מ טעורי זהב סק"א ובינקודות הכקף שם ובגמ' אברהם ריש ס"י ש"מ, ואין להאריך כמה שהאריכו כח הקודמין.

יג [ז] ונצריך טעורי זהב א"כ ס"י של"ו סק"י כתב יש ליהרר שלא לתלוש מעורו בין ידיו או במקומות אחרים, דלדס הוי ליה גידולי קרקע כדאמרין ברש' סנהדרין [במשנה, ובגמרא שם ט"ו ע"א]. והנה הדין דחולש באדם גידולי קרקע, גם דעת הר"מ כן כמו שכתב פ"ח ה"ח גבי המפיק דחולש באדם חייב, על כרחך לרין לומר דהוי גידולי קרקע. אך ל"ע על הט"ו למה הוהר"ק ליה דהוי גידולי קרקע, הא הוי בלאו הכי מעין גזוז, ומבואר להדיא בש"ס ל"ד ע"ב, לציין, ופירש רש"י חטוי העור סביב לאצבע, ושפוט דלאו דוקא סביב לאצבע דכל הצינץ אסור לתחכן ככלי ומייב טעאח וביד אסור, ול"ע בדברי הט"ו. וגם כבר כתבנו [למעלה אות ג'] דהר"מ סבירא ליה אפילו בצינץ גידולי קרקע שייך עוקר דבר מגידולו, בודאי יש ליהרר.

יד [ח] ונראה לי דמלאכה זו דגזוז היא דוקא בענינים שדרך לגזוז או לתלוש מגופו או מבהמה, כמו שחשכס הר"מ אמר שיער לפרנים כקף או לציין, דכל הדברים עושין חליפין והדרך לגזוז, היינו ליעול אוחס מהגוף, וכן יכלת דהיא מותרות והדרך ליעול אוחס. אבל אין סבירא דאם חותך מחיכת בשר מעל גופו או איה אבר וכן מבהמה בכלי שימייב משום גזוז, כי ודאי אין דרך גזיזה בכך, וכן נמי אינו חייב להר"מ משום עוקר דבר מגידולו, כי אין דרכו בכך, כמבואר כמה פעמים בשבת ע"ג וע"ד ע"ב אין דרך תלישה וכו' אין דרך טווי ואין דרך גזיזה, בזה לא שייך מלאכה כלל. וכי מעלה על דעתך, דהנה על מלאכת גזיזה חייב אף במתה וגם על התלישה כמו שהבאנו [למעלה אות ה'] בשם הטעור זהב, ומכל שכן בעוף דחייב תמיד על התלישה כמו שביארנו למעלה [אות ד'], א"כ החותך מן העוף הנשחט ואפשר אף לאחר שישול יהיה חייב משום גזוז, והיאך אכלינן בישראל בשבת, ואפילו מן העוף שלא נבשול אינם נוהרים לתחוך לנחה לזרף, על כרחך בדבר דאינו דרך גזיזה לא שייך כלל גזיזה, והוא הדין בחיים שחותך מחיכת בשר או אבר, אין סבירא כלל לחייב משום חותך או עוקר דבר מגידולו.

טו [ט] ונצריך ר"מ פ"א ה"ה שכתב, איזהו מומק זה המעביר אמר או שיער מעל העור אחר מיתה עד שחילק פני העור, עכ"ל. אם נימא דבתחילת אף לאחר מיתה אינו חייב משום גזוז, מיידי בחולש, רק מתמה שמתחיל חייב משום ממתק, ואם נאמר דחייב משום גזוז, מ"מ הר"מ אינו מביא, רק כתב מלאכת ממתק אף דחייב משום מלאכה אחרת גם כן, כמו שכתבנו כמה פעמים [עיין מלאכת תרישה אות ז'] דר"מ זכר מלאכה זו דעוסק בה ואינו מביא דחייב משום עוד מלאכה אחרת.

טז ונצריך ר"מ פ"א ה"ה שכתב, איזהו מומק זה המעביר אמר או שיער מעל העור אחר מיתה עד שחילק פני העור, עכ"ל. אם נימא דבתחילת אף לאחר מיתה אינו חייב משום גזוז, מיידי בחולש, רק מתמה שמתחיל חייב משום ממתק, ואם נאמר דחייב משום גזוז, מ"מ הר"מ אינו מביא, רק כתב מלאכת ממתק אף דחייב משום מלאכה אחרת גם כן, כמו שכתבנו כמה פעמים [עיין מלאכת תרישה אות ז'] דר"מ זכר מלאכה זו דעוסק בה ואינו מביא דחייב משום עוד מלאכה אחרת.

יז ונצריך ר"מ פ"א ה"ה שכתב, איזהו מומק זה המעביר אמר או שיער מעל העור אחר מיתה עד שחילק פני העור, עכ"ל. אם נימא דבתחילת אף לאחר מיתה אינו חייב משום גזוז, מיידי בחולש, רק מתמה שמתחיל חייב משום ממתק, ואם נאמר דחייב משום גזוז, מ"מ הר"מ אינו מביא, רק כתב מלאכת ממתק אף דחייב משום מלאכה אחרת גם כן, כמו שכתבנו כמה פעמים [עיין מלאכת תרישה אות ז'] דר"מ זכר מלאכה זו דעוסק בה ואינו מביא דחייב משום עוד מלאכה אחרת.

1) ע"פ לעיל מלאכת זורה אות ב' ובביאור הלכה ריש ס"י ש"מ.
2) עיין שאבת אריה סימן ג"ט.
3) עיין תוס' רי"ד ע"ז כ"ו (מה"ג) דהמילה בכל טעדיק שנחטבה ערלתו היא כשרה ואפילו ע"י חבורה כעלמא וכו', וכן כתב בקריית ספר הל' מילה פ"ב דלא קפיד קרא אבלי אלא אמילה שהיא כריחת עליה. וכ"ה בערוך השלחן יור"ד ס"י רס"ד סט"ו יע"ש.

גזיזה
בשום
קדשים

הח
י"ד

יעור

במת

ולש

ז"ל
ס"ט
ז"ל

ז"ל
ז"ל
ז"ל

ז"ל
ז"ל
ז"ל

ז"ל
ז"ל
ז"ל

ז"ל
ז"ל
ז"ל

[ט] וכן החומץ יבלת כו'. ש"ס עירובין ק"ג. וצפי' רש"י
שם. שהעמקנו צפ"ק י' :

[י] ויש אומרים דאפי' למה כו'. זהו דעת הרמז"ס פ"ט
[ה"ת] מה"ש. ופ"א מהלכות קרבן פסח הי"ח

שפסחים מותר זולת למה
בכלי. ותמוה שהוא ללא
כמסקנת הש"ס בעירובין
[קג]. מהכרח הקושיא שם
דשבות דמקדש צמדינה לא
המירו. אולם הרמז"ס
לטעמיה דאפי' למה בכלי
אין כאן איסור תורה. א"כ
אין הכרח לנסרה דשבות
דמקדש צמדינה לא המירו
דאיכא לזקמי צלחה בכלי
דהוא שבות חמור כמ"ש
המוס' שם ד"ה הא צלחה
וניחא לשון המשנה אלו שהן
משום שבות דאפי' למה בכלי ליכא אלא שבות. אולם בפסק
זה דאפי' למה בכלי ליכא אלא שבות כבר חמה עליו המ"מ.
כי מפורש בסוגיא דעירובין דלחה בכלי הוא דאורייתא. והכי
אימא במשנה שם חומסין יבלת במקדש אצל לא צמדינה ואם
בכלי כאן וכאן אסור. פירש"י חומסין יבלת ציד קאמר. ואם
בכלי כאן וכאן אסור. ואע"ג דכי עביד נמי ציד מתקן הוא
והו"ל חומץ מצעלי חיים והוי מולדה דגוזו אמר הנ"מ אפ"ה
כיון דלמחר יד קא עביד שאין כן דרך לחומכה אלא צסכין
אין כאן אלא שבות. ואם בכלי כאן וכאן אסור. דאז מלאכה
הוא י' הואיל ואינו משנה מכמות שעושין צחול. ובגמרא שם
ורמינהו הרכיבו והצאמו מחוץ לחמס ותמיכת יבלתו אין
דוחין. פירש"י בפסח הצי צצבת קאמר כו' קשיא סממא
אסממא. ר' אלעזר ור' יוסי צר חנינא חד אמר הא והא צלחה
ולא קשיא כאן ציד כאן בכלי. פירש"י הא דפסחים בכלי וה"י
קאמר תנא דמתני'. וחד אמר הא והא ציד ולא קשיא הא
צלחה והא ציבשה. פירש"י מתני' ציבשה ואפ"ה בכלי אסור
משום דמתקן לה וענין מלאכה קא עביד דפסחים צלחה
ותרוייהו ציד. ולמאן דאמר הא ציד הא בכלי מ"ט לא אמר
הא צלחה הא ציבשה אמר לך יבשה אפי' בכלי נמי שרי מאי
טעמא איפרוכי איפרכא ולמ"ד הא צלחה הא ציבשה מאי
טעמא לא אמר הא ציד הא בכלי אמר לך בכלי הא חון אם
בכלי כאן וכאן אסור. פירש"י למה לי לאשמעינן בפסחים
דאסור הא כבר שמעינן לה הכא ולמה לי לתנא למסממי
צמרי דוכחי. ואידך הא דקתני חמס משום דקא צעי איפלוגי
ר' אליעזר ורבנן. ואידך דומיא דהרכבתו כו' דרבנן. פירש"י
להכי לא מוקמינן לההוא דפסחים צלחה ובכלי דא"כ הו"ל
אז מלאכה והחם הוא דשבות הוא דאיירי דומיא דהרכיבו
דלא מתער אלא מדרבנן דחי נושא חם עצמו כו'. ואידך.
הרכיבו דלא כר' נתן דאמר חי נושא חם עצמו. הצאמו מחוץ
לחמס כר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא. מחיב ר' יוסף

אמר ר' אליעזר ק"ו ומה שחיטה שהיא משום מלאכה דומה
אם השבת אלו שהם משום שבות אינו דין שידמו אם השבת.
פירש"י חמס גבי פלוגתייהו מניין לה אלמא ח"ק משום שבות
קא חסר להו וש"מ ללאו צכלי מתוקמא. אלא אמר רב יוסף

הא והא ציד ושבות מקדש
צמקדש המירו שבות דמקדש
צמדינה לא המירו. פירש"י
הא והא ציד ומיהו מתנימין
ציבשה לא מוקמינן להו
דא"כ אפי' בכלי שרי אלא
צלחה וציד היינו טעמא
דשרי דשבות הוא ובמקדש
שהמדינן וקרבנות ליבור
צמקדש הם מצקרים אומן.
ובפסחים היינו טעמא
דאסור דאע"ג דשבות הוא
ולוכך מקדש הוא אפ"ה כיון
דכל אחד ואחד מצקר פסחו
ומסקנו ציבתו ואח"כ מציאו למקדש לא המירו לעבור על
השבות צמדינה. עכ"ל הסוגיא. הרי מפורש דלחה בכלי הוא
דאורייתא :

והנראה לי ציבוב דברי הרמז"ס. דהנה מאן דאמר הא
והא צלחה וכאן ציד כאן בכלי איחוב ממתיני'
דאלו הן משום שבות. ובפסחים ס"ח: הציא הגמ' ג"כ הך
מאן דאמר ולא הקשה לו כלום משמע דס"ל להש"ס פסחים
דאף בכלי אינו אלא שבות. ועוד דבסוגיא דעירובין ה"ל
קאמר הש"ס ואידך דומיא דהרכיבו כו' דרבנן. ובסוגיא
דפסחים לא מסיים האי. מכלל דסוגיא דפסחים חולקת על
סוגיא דעירובין וסוברת דאף למה בכלי אינו אלא שבות.
וטעם מחלקותם נראה עפ"י מה שציבארנו לעיל ס"ק ב' נאח
ה"ן צעיקר מלאכת גוזו מהו אם מה שמפריד ומפריש הגיזה
מן העור ולא חכפת לנו בצבאר כלל וע"כ אפי' מן העור אחר
שהופשט מן הבשר נמי יש בו משום גוזו. או דילמא דמלאכת
גוזו הוא מה שמבדיל ומפריש מכל הבהמה. ולקבצא זו הגוזו
מן העור אחר שהופשט פטור עי"ש בצריכות. ולפי"ז נוכל
לפרש חלוקת הסוגיות דהנה ידוע דיבלת אינו יוצא מן העור
רק מן הבשר שמתחם לעור וע"כ נמצא יבלת שיש בו ענש
כדאימא בצבורות מ': [ועיין עוד מזה צציאורנו לעיל ס"ק
ב'] והסוגיא דעירובין סוברת דמלאכת גוזו הוא מה שמבדיל
ומפריש מן הבשר ע"כ יש ציבלת היוצא מן הבשר ולא מן
העור איסור גוזו. והסוגיא דפסחים סוברת דמלאכת גוזו הוא
מה שמבדיל מן העור ומאחר דהיצלת אינו יוצא מן העור
ע"כ אין בו משום גוזו מדאורייתא. וסובר הרמז"ס דמאחר
דהירושלמי והמוספתא מחייבין צגוזו מן העור אחר שהופשט
א"כ הירושלמי והסוגיא דפסחים קיימי צחד שיטתא. א"כ
הכרעת הירושלמי מכרעת דהסוגיא דפסחים עיקר ודחה את
סוגיא דעירובין מהלכה וזמר לא מיירי.

בין ביד בין בכלי :
ז הנרטל שערו בכלי כמה יטול ויהא חייב [יא]
שתי שערות ואם ליקט לבנות מתוך



15

וז"ל הרא"ה ז"ל תימה והא מתניתא היא בהדיא לא יבעול בע"ש ולא במ"ש וכ"ה הלכה או אין הלכה מבעיא לן וההיא דלמא ר' יהודה ולית הלכתא כותיה והא אנן ללישנא קמא מספקא לן אי שרי ואפילו לרבי יהודה וא"כ הא מתניתא דאסור מגי. ונראה לומר דברייתא לא שמיע להו וברין הוה דהוה לן לאתווי עליה אלא דעדיפא לן לאקשווי מהני מתני' דתנוקת וחתן טפי ממחנתי' דדילמא לאו מתרצנא ולבסוף אסיקנא דתנאי היא ותו לא קשיא כלל. ע"כ.

וז"ל הרמב"ן לקמן בסוף שמעתינן אסיקנא דמותר לבעול לבתחילה כשבת. ואי קשיא לך הא איכא משום גזרת בן עוף לא תיקשי דהיכא דכבר נשאה ועשה סעודתו קאמרי' אינן דלית להו בע"ש משום גזרת בן עוף. ואם תאמר הא תניא לעיל לא יבעול בתחילה בשבת מפני שהוא עושה חבורה איכא למימר ההיא ר' יהודה היא והלכה או אין הלכה קמבעיא לן. כך פירש"י. וק"ל והא אפי' לר' יהודה נמי איבעיא לן בגמרא ורב נמי דס"ל דר' יהודה שרי. וי"ל כיון דתנאי פליגי בה דרך ברייתא אחריתי אבעיא להו הלכה כמאן דרב סבר כח"ק ורבנן לא ר' יהודה ולא ר"ש אלא כהנך סברא דלעיל פליגי. ואפשר דברייתא לא שמיע להו לרבנן דגמ' ומ"ה אבעיא להו אפי' לרבי יהודה כלשון הראשון שכתב רש"י ז"ל. ויש מי שפירש דהא דאמרינן לעיל מפני שהוא עושה חבורה חבורת בן עוף קאמר ואבעיא לן היכא דאטריח מעיקרא ולא מלתא היא. עכ"ל הרמב"ן ז"ל. ואל תתמה על פ"י זה דהא אמרינן לקמן מתוך שהותרה חבורה לצורך וכו' ופירושו חבורה של שחיטת בן עוף. ולקמן אכתוב לשון הרשב"א בס"ד.

ד"ם מ"פ"ק פקיד. איסור חבורה פרש"י ז"ל בח' שרצים שחייב משום נטילת נשמה ולשון אחר פירוש משום צובע שצובע העור במקום שנצטרך הדם ושאר שקצים ורמשים פטור דלית להו עור ולא שייך בהו צביעה. וקשה להך לישנא דצביעה מהא דאמרי' בפ' אלו טרפות (מ"ו:) ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם וכיון דלית להו עור אפי' יצא מהם דם מאי צביעה שייך בהו ואפשר דיש להן עור אלא שעורן דק. וכן כתב רש"י ז"ל התם בחולין. ומיהו אכתי קשיא דהכא בהאי חבורה מאי צביעה שייכא בהו ואפי' שייכא צביעה כדי להראות שהיא בתולה ע"י הסדינין או בשרה צבוע מדם א"כ למה לי טעמא אי מפקד פקיד אי חבורי מחבר. ובקונטרסין מצאתי שתירצו שדעת רש"י ז"ל שאין שייך צביעה אלא בדבר שיש בו טורח ואומנות כגון שעושה חבורה שיש בו טורח אבל כשהוא מפקד פקיד אין בו טורח ואף על פי שדם חילזון דמפקד פקיד וחייב משום צובע היינו משום דדם חילזון אע"פ שהוא מפקד פקיד יש בו אומנות שצריך להוציאו והוא בחיים כי אז הוא יותר טוב. ע"כ.

ועוד הקשו בתוס' דגבי מילה נמי אמרינן בפרק ר' אליעזר דמילה (קל"ג:) האי אומנא דלא מייץ סכנתא היא ומעבירין ליה ופרין פשיטא מדמחללים עליה את השבת מהו דתימא מיפקד פקיד קמ"ל דחבורי מחבר מה צביעה שייכא באותה חבורה. ומדאיצטריך קרא למשרי מילה

בשבת אין ראייה ולא איצטריך משום הוצאת דם אלא להחיר תלישת כשר דחייב משום תולש כדאמרינן בשבת גבי צפורן שלא פירש דחייב חטאת אם נטלו בכלי ומ"מ קשיא מההיא דפרק ר' אליעזר דמילה דלא שייך צביעה גבי חבורה דמילה. ויש מתרצים דה"ק רש"י ז"ל אף משום צובע. ומיהו קשיא דבריש פרק כלל גדול קאמר שמואל דשוחט לא מחייב משום צובע אלא משום נטילת נשמה ואף ע"ג דבשוחט איכא נטילת נשמה ממש והכא ליכא למימר כן. מכל מקום ע"כ צריך אתה לומר לשמואל דאיכא טעמא אחרינא דלשמואל ליכא למימר צובע כלל. לכך נראה דטעמא דנטילת נשמה עיקר וח' שרצי' כיון שנצטרך הדם אעפ"י שלא יצא נעקר ממקומו ואיכא חבורה אלא שהעור מעכבן אבל שאר שרצים שאין להם עורות אם נעקר הדם היה יוצא מיד הילכך לא שייך חבורה בהן עד שיצא הדם. ורב דאמר התם בפרק כלל גדול משום צובע קאמר דוקא התם חייב משום צובע משום דניחא ליה דליתוס בית השחיטה דמא כדאמרינן התם. והך נטילת נשמה ליכא לפרושי טעמא משום הכחשה שבמה שמכחישו ומחלישו נטל קצה נשמתו דתינח גבי שרצים דאיכא חיובא דהויא מלאכה הצריכה לגופה דצריך להחליש השוין וכגון שהוא רודף אחריו אבל הכא אין צריך להחליש א"כ ליכא חילול שבת דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה ואף ע"ג דלר"ש מתעסק בחבורה חייב ומקלקל בחבורה חייב וכדמייתי התוס' לקמן ומלאכה שאינה צריכה לגופה בחבורה נמי ליחייב י"ל דהיינו דוקא כשהוא מתקן והכא מקלקל הוא שמחליש כח האשה. ולר' יהודה נמי דחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה אינו אלא כמתקן והכא מקלקל הוא וכדכתבינא והדרא קושיא לדוכתיה. וכתבו התוס' דהך דהכא יש לתרץ דאיסורא דקאמר הכא דהויא דרבנן משום דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה. ומצאתי בקונטרסין דהקשו על זה דא"כ לפי דאיכא דאמר דקאמרי את"ל הלכה כר' יהודה לפי מה שאמרנו דמשצ"ל הויא דרבנן למה אינו שואל אם הלכה כר' יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופה אי כר"ש. וי"ל דפשיטא כיון דהלכה כר' יהודה בדבר שאין מתכוון כ"ש דהלכה כמותו במשצ"ל. אבל אכתי קשה מאי דקאמר דאיכא דאמרי את"ל הלכה כר' יהודה ואם מתקן הוא אסור ואמאי אסור והאיכא איסורא דרבנן ויהיה מותר כי בדבר שאין מתכוון ליכא אלא איסורא דרבנן ומשצ"ל נמי איכא איסורא דרבנן וא"כ יהיה מותר. וכן לר"ש נמי כשאמר הספר מקלקל בחבורה הוא ואסור לר"ש לפי את"ל הלכה כר' יהודה בדבר שאין מתכוון אמאי אסור והאיכא תרי איסורי דרבנן דבר שאין מתכוון שאסור מדרבנן אפי' לר' יהודה ומשצ"ל דאסור מדרבנן. ויש לומר דאליבא דר' יהודה לא קשיא דהא ס"ל לר' יהודה דהיכא שהוא מתקן במשצ"ל חייב ולא נשאר אלא שאינו מתכוון והוא צד אחד וגם אליבא דר"ש אינו קשה דמדקאמר מקלקל הוא וחייב משום דמקלקל בחבורה וא"כ משמע דתלמודא סובר במלאכה שאינה צריכה לגופה כר' יהודה דהיכא שהוא מתקן חייב. עכ"מ בקונטרסין. והאריכו בלי צורך. ומ"מ הקשו בתוס' דגבי מילה משמע דאיכא איסורא דאורייתא בהוצאת דם דאמרי' בפ' ר'

שיטת מקובצת
כתובות הלך 10
514 1312

אבני הלכות מלאכת שרת סימן קכב אופה שבת נזר סה 129

אם מחייב המחמטו משום גזוז וכל הדברים שהביא הכל מובא בגמלי טל. רק אחת הביא מטורי וכן שליד לזכר בעור שלא יסיר ממנו דאדם הוא קרקע. מכלל דרק משום קולר חייב ולא משום גזוז. ועל כן העלה דמלוי באם דינו כגופו לגבי טומאת מת. הבא נמי לא חשיב גזוז עד כאן דבריו:

(ב) אף אם כן למה יחשב קולר. הלא החוקך מן הקרקע עלמו לא חשיב קולר. הבא נמי כיון דהעור גופו. וגוף הכלל דמלוי אם דינו כגופו לגבי טומאת מת טוב הוא. אך עדיין אינו מיושב הקשיא [שהקשיא בגמלי על סק"ב אות ח' אהא דהמלניע (פ"ד):] לז"ל של עור שלא פירשו רובן הטעם בגבי חייב טמאת ומזכיר ד"ש גזוז בעור. וקשה ממפשיט דמוכח מחייב מכלתין (דף ק"ז) דאין בהפסד משום גזוז. ומאי שנא מהא דלז"ל. ללישנא קמח דעולא (דף ל"ה). דבר מורה עור האדם טהור. ואף שהרמב"ם פסק כלישנא דמרא. ודאי רמב"ם בשיטת ר"ף רבו שכתב הרא"ש בבא קמח (ס"ו) שדרך ר"ף לפסוק כלישנא דמרא. וגם הרמב"ם עלמו פסק ד' מהלכות ביאת המקדש הלכה י"ג כתב הכסף משנה דפסק דפטור הואיל ולישנא דמרא הוא. והבא נמי פסק עור אדם דוקא עבדו טהור מן ההורה הואיל ולישנא דמרא הכי סבירא להו. ממילא מוכן דלריב"א גם הבא הוה ל"י עור אדם מן החורה טהור. ותקשי לרד"י ממפשיט. ואף לרמב"ם לר"ך ליישב ללישנא קמח:

(ג) ובאמת הקו' מליצין של עור שחייב עליהם משום גזוז יש ליישב. משום שליצין אלו פורשים לאחר שגדל עור תחתיהם והיוין לז"ל חזק מנופס. אבל בעלמא עור היינו גופו. בפרט למה דקיימא לן הגלודה טרפה דחשיב העור גופו:

(ד) ובביררה שכתב השיטה מקובצת כתובות (דף ה' ב') דיבור המתחיל דם מפקד פקד ד"ש בו משום גזוז. ולכאורה קשה על זה מהא דליוף ר' שמעון ממילה מקלקל בחבורה חייב. אימא דגזוז חידשה תורה מקלקל חייב ולא בחובל. וגראה דודאי חותך מנוף בעל חי לאו היינו גזוז. ואף אם תמלא לומר חותך עור חייב דלא חשיב נוף הבצל חי. עור המילה בשר הוא, ואף העור שעל גבו בטל אל הבשר ולא שייך בזה גזוז. אך לפי שטורח אדם ישראל' שיהי' מהול ועור המילה מותרות הוא. וכן הוא לשון המדרש בפסוק התהלך לפני והי' תמים. מה התורה אין בה פסולת רק עוקלה לבד העביר אותו ובטל המום. כך אמר הקב"ה לאברהם אין כך פסולת אלא הערלה העביר אותו ובטל המום על כן הוי גזוז. אך כל זה מלד המטה. אבל מלד הטבע כבר כתבו הטבעים טורח הערלה. ועל כרחק ר' שמעון דחשיב ל' מקלקל ולא חזיל בשר המטה לא חשיב גזוז דגופי' הוא. אך למה שפסק הרמב"ם מקלקל בחבורה. פטור. דמילה חשיב תיקון דאזלין בשר המטה. הוא הדין דחשיב גזוז דבלא הערלה האדם שלם והערלה מותרות ולר"ך לגזוז:

(ה) ובענין הטובל שן אם יחשב גזוז. יש לעיין דבפרק ו' דבכורות משנה ד' גיטא שנטלו מבהמה הוי' מום. אם כן יש לומר גופי' הוא ולא הוי גזוז. אך פסק ז' משנה ה' גבי אדם נטלו שניו פסול רק משום מראית עין אבל מום לא הוי וסתרי אהרדי. וזאת פרשת משום דבדלות סיניו מפליס. וכיון דזקן באדם קשר זלו הוא בלא סינים והוי אדם שלם. גם

משכחת לה שיהי' תחום של העיסה במקום תחום של מים ומלח ה"י גם העיסה אסור להוילא ולהכיל הרי הוא שזה באיסור והיתר ואף לרבנן לא בטל:

(ו) לא דמי כי אובלח לדנא. דגבי ביטול היתר דבר המבוטל בכר נשום שאינו מבוטל עוד זולתו עושה פעולת ביטול. אבל בתחומין הרי הפעולה אחת. ההולאה ממקום זה למקום זה. ולזה שבטן הזומה מותר. ולזה שחזן מתחומה אסור. הרי חליקין באיסור והיתר. והוא חלוק זה מזה ככל איסור והיתר שבטורה. אך שתחומין הוא מן הדברים שאסור לזה ומותר לזה. עיין גיטין ר"ש המגרש גבי ארבעה זקנים:

(ז) ומה שכתב עוד דבתחומין גם כן האיסור על המזליא חזן לתחום לא על החפץ. ליתא דבתחומין האיסור משום שהחפץ קנה שביחה והאיסור על החפץ. וכבר נתבאר זה במלאכת חורש ס"ק י"ב אות י"ב י"ג יטוין טס:

(ח) בזה שכתב בשאלה שכל לפניו כמה שטהגין ששופכין מים מבוטלים שנלטנו לגמרי בתוך מים רותחין שיהי' שיהיה אינם לוגנים לגמרי ושוב מתחמין אותם כהכרעת רמ"א דבלא נלטין לגמרי אין בו ביטול אחר ביטול. וכזה מעלתו דודאי אין היתר בהמים שנלטנו לגמרי משום שהחמו קצת דאין היתר אלא בשעדיין חם מתחת הביטול הראשון. [אמת אמר וכן כתב בחי' ר' עקיבא וכן בגמלי על בהשמות לס"ק י"ד דיבור המתחיל ולפ"ן]. ממלא עדיין עושה איסור כמה שמבטל המים שנלטנו רק אם הם מועטין יש להחיר משום ביטול. ואף דהוי דבר שיש לו מתירין. בדרכן כמנוף על הפוסקים אין ביטול אחר ביטול אפילו בנלטין לגמרי. אך מסופק לפי דבריי דאין בזה ביטול. הנה יש בזה עוד טעם דלא שייך בזה היתר משום ביטול דדומה לטומאת משא דאין מותר משום ביטול שהרי טעם את כולו. והבא נמי מחמס את כולס ואין להקל בזה:

סימן קל

לר' מרדכי ניסן ג"י.

אשר כתבתי בס"ק ליה דביטול שלא צנידולי קרקע ילפינן ממן דכתיב אשר תאפו אפו. והקשה מדברי הספורט הממזים אין אחריות דברי ספורט הממזים עלי בפרט שבגמרא דרשו אל ילא איש ממקומו ללאה בכלי ללקט המן משמע שלקיתה עלמה אינה מלאכה: דברי הד"ש הק' אברהם.

סימן קרא

מלאכת גזוז.

בי"ה א' אחיק י"ט למביי סתרו דפ"ק.

שוכ"ט לכבוד ירדני הרב הגאון הגדול המפורסם בטורת ד' חפני כק"ט מו"ה יואב ירשע נ"י.

(א) הבמהתי להשיב על מכתבו בענין גזוז. והנה ראשית דבריו בענין עור

כל אחד עושה חבורה שלימה, מ"מ כבר ביארתי במקום אחר בסוגיא דמיפקד פקיד (כתובות ה, ב) דלע"ד חבורה אינו אב מלאכה כלל רק כמה מלאכות נעשים ע"י חבורה כגון השוחט נוטל נשמה ע"י חבורה, ולחד מ"ד צובע ולפעמים תולש וגוזז ע"י חבורה ולפעמים מפרק ע"י חבורה ולפעמים מתקן גברא משום בונה כמבואר בסוגי' הנ"ל מדכתיב ויבן ה' אלקים את הצלע, וכשבת ק"ו היה בעי למילף מדאיצטרך למישרי מילה ש"מ מקלקל בחבורה חייב, פ"י כל אב מלאכה שנעשים ע"י חבורה חייב ודחי מה לי תקוני גברא כו'. והוכחתי זה בראיות עצומות מסלקות קושיות גדולות"י.

דא"כ לפי"ז י"ל כיון דחבורה בעצמה ליכא מלאכה כלל רק התיקון גברא דהוה כמו בונה, ולא גמר הבנין אלא ע"י מילה ופריעה, ה"ל ממש כמו זה עוקר וזה מניח. ואפי"ו אם נאמר דהוה מפרק שצריך לדם ברית, מ"מ פשוט שאינו י"ח דם ברית אלא ע"י דם היוצא ממילה ופריעה, דמל ולא פרע כאלו לא מל, וכן אי משום גוזז ותולש אע"ג שאינו צריך לדבר הנגזז, מ"מ כיון שצריך לייפות הגוף להסיר ממנו ערלה המאוסה יחשב כגוזז. עיין ב"ש. א"כ הי"נ במל לחוד אפילו שהסיר קצת מ"מ הוא לא צריך להנגזז והגוף לא נתיפה דה"ל כאלו לא מל ולא נגמר המלאכה אלא ע"י שניהם ופטור כיון שהחבורה בעצמה אינה אב מלאכה. וצדקו דברי רמ"א אעפ"י שהוא לא נתכוון לכך. **וצריך** לומר לפי"ז מה דאמרינן פראד"מ (שבת קלג, ב) אומן שלא הלקיט חייב כרת, ואמאי הא לא גמר תיקונו ולא מידי עביד, י"ל כמ"ש מהרש"ל יש"ש פ"ח דיבמות (סי' ג) לחלק בין מל ולא פרע דה"ל כאלו לא מל כלל ולא נגמר תיקון גברא, משא"כ בלא הלקיט והשאייר ציצין זה אינו כאלו לא מל אלא מעכבים את המילה ע"ש, וה"ל שגברא כבר מתוקן ונגמר תיקונו"י אע"פ שהשאייר ציצין אלו המעכבים, וא"כ לפי"ז מותרים שני מוהלים"י.

והואל הבי' שהחמיר אויל לשימתו שמילה דחוי, ר' כס"מ רפ"ב מהל' שבת וכו' או"ח סי' שכת. יעוין בשאג"א סי' נט בארוכה ומסיק דלכתחילה מוהל אחד ימול ויפרע, וכן נקט בנוב"ת או"ח סי' כב להחמיר לעצמו, אבל לאחרים הורה היתר ושכן הוא המנהג בכל מהינות פולין אחד חותך ואחד פורע בין בחול בין בשבת. ועי' פת"ש יור"ד שם סקמ"ו ויר' אלעזר שם ומש"כ בהערותי לשאג"א שם. ה"י ר' ת"י חת"ס שבת ק, א. ור' שפמ"ק כתובות ה, ב דס"ל דמל חייב משום גוזז. ועי' מנ"ח מלאכת גוזז (ח) שו"ת כת"ס יור"ד סי' קמו, שו"ת שו"מ מהר"ת סי' קמו ושו"ת אב"ג או"ח סי' קלא ועוד. ו. ברור שיש כאן טעות וחסרון, ושמה צ"ל עיין בשפמ"ק. וכונתו שדבר זה שבמילה יש חיוב משום גוזז מחבאר מדברי השפמ"ק כתובות שם שכתב דבמילה חייב על תלישת הבשר משום תולש וא"כ יש בו נמי משום גוזז. ועי' שו"ת ריב"ש סי' שצד ישועות"י או"ח סי' שכא סק"א, עמודי אור סי' צו ובארוכה כרב"א ח"א סי' כד. ה"י ברו"ה ה"י מלוניל שבת קלג, ב ד"ה על ציצין מבואר דלא עשה כלום, וזו כרב כהנא שם. ור' מש"כ בהע"י שם. [בשבת קל, א מבואר שהוא ערל]. וכ"ה בבה"ג הל' מילה, ובהנחות בן אריה שם הע"י לא עמד על כך שבת"ג כרב כהנא ולא כר"פ. לפי מש"כ מהרש"ל שם יוצא, שאפי"ו אם הסירו הציצין אחד השבת אין המל בשבת באיסור כרת. וג"ע דקמ"ל כרב אשי שם דהוא בתרא.

לא פליגי אהס"ד דהות בעי' למילף מעבודה הותרה וה"נ במילה, ומשו"ה התיר לשני מוהלים"י. אמנם לדין יש תשובה דהא דכז הזה בעי למילף מעבודה הוה אחיא מתרתי מצרעת ומעבודה וצ"כ נימא דיו בצרעת מה מילה בצרעת דחוי' ולא הותרה כמבואר דפריך הש"ס (שם קלג, א) גבי צרעת וצ"כ איכא אחר למול אחר ואי הותרה לא הוה פריך הפ"י בפשיט' אע"כ דצרעת דחוי' וה"ה מילה בשבת. וה"ו אפי"ו נימא דבהס"ד דאתי מעבוד' נימא דון מינה המינה ומה עבודה הותרה ה"ה מילה, מ"מ כדמסיק האתי' מביום הוה מילה דחוי' ולא הותרה דלא דמי לעבודה דאיתא בספרי (כי תצא פי' ולג) מחלליה מות יומת וכיום השבת שני ככשים כדיבור אחד נאמרו, וע"כ היינו להורות שהותרה עבודה בשבת ולא ניתן שבת לזה מעיקרא. ובמקום אחר ביארתי טעם וסברא לדבר משום שא"א לשבת בלי עבודה, רוצה לומר שאין שבת שלא יהיה העבודה מצוה בו, משא"כ מילה שהוא במקרה ובהזדמן ואפשר שיהיה שבת בלי מילה, א"כ אינו אלא דחוי' ולא הותרה ואין (להתרומות) [להתרומה] לסמוך עליו בזה.

וגם הגאון בשאגת ארי' סי' נ"ט שדא ביה נרגא דדיו כעבודה דכל אבר הנקטרת) הוא חלול בפ"ע, וא"כ מה לי אם אחד מחלל שבת עשרה פעמים כהשלכת איברים למערכה או עשרה [שעושיין] כן, לעולם איכא כאן עשרה חלולי שבת, רק סברת אפוש' גברא, לזה נימא ברוב עם הדרת מלך, או [כמו] שכתבתי לעיל משום דהותרה בשבת. אבל כמילה אי המל הוא פורע ולא פירש ליכא אלא חלול א', דכל זמן שלא פירש חוזר אפי"ו על ציצין שאין מעכבים המילה, ש"מ חילול א' מיחשב, ואם פרוש ויניח לאתר לפרוע הו"ל שני חילולי שבת ומי התיר זה. ודבר גדול דבר הנביא. אמנם יש להמליץ לפי"ו מ"ש רמ"א עוד בתשובה דע"י ב' מוהלים ה"ל שנים שעשו מלאכה זה עוקר וזה מניח ע"ש. הגם כי דבריו מאוד תמוהים וכמ"ש הגאון בשאגת ארי' הרי

התיר
ק על
זייתי
דאין
טפי
דאין
רכרו
תרה
אפי'
א"כ
נמי
כ"א
סי'
זרינן
יפה)
יגיע
שבת
זמר
וכן
יאיל
אינו
למא
מה)
נמי
; א)
שמע
ודה
ז"מ
נקיט
אחר
ק"ש
זרים
חות.
זרים
מצא
וכו'.
הוא

ש"ס חת"ס - חלק 1

מכון המאגר כרך 5

כ. טור (עמוד קל"ג):
ל. ה"א"ש צדק קמח
דמועד קטן [מתני' י"ג ע"פ
ר"ש שם ט. כ ד"ה פ"ק טז]:
מ. רבינו ירוחם [ר"ש נתיב
טז]:

כ. טור (עמוד קל"ג) בשם
בעל הלכות גדולות [סימן
כא עמוד רמ"ח ט"ז] ושא"ל
פוסקים [רמב"ן בחזרת
ההלכה שם בשם הר"ן] גילת
הלכות אבל סוף עמוד ט; מגיד
משנה י"ב ט"ז א, ככ בשם
מקלף הגאונים, שו"ת אשרי
משוכה סימן ע"ג:

ציונים ד"מ"א

ז' ב"י (עמוד קל"ד ד"ה
וגללה):
י"ג מהר"י אבן
בביאורו לטור:

הגהות והערות

כז. פניניו גר"ן [לפ"א:
כח] עיין ב"שור הגר"א
יו"ד סימן רסו ס"ק כה;
ערוך השולחן שם סעיף סה;
או"ח סימן שצ"ג סעיף ג
וסימן של"ג סעיף א:

כח. ראה הכנה ט:
כח. פ"אורה חזונה לר"י
שהובא ב"א"ש לגליל, וכמו
שכתוב בנדר הגולה [פ"א טז].
ועיין דנשק אליעזר שכתב
הדפוס צ"ל אמר כן על חזונה
"אבל טלולו מותר":

כח. כ"ה ב"ש
שד"ס בש"ס מהדורה ע"ו
והד"ד וכן ב"ש"י שבר"ק ג,
וכן הובא בשמו ב"א"ש,
אך ב"ש"י שלפניו הניח
ספר:

כט. עיין הגהות ר"י שלמה
הכסן מוילנא בנעמד קטן
שם:

ד. תוכן מהדורות א"ח
חז"ן, כן הוא ב"א"ש סימן
עא סעיף ב:

לא. עיין ב"ש"י פ"א ט, כ
ד"ה גמ' א"ן; שם ט, א ד"ה
משום מקו; ר"ן שם ר"כ,
ג. ועיין עוד ט"ז סימן תהדר
ס"ק א:

לב. נוסף מהדורות

ועלמיר חר"ה:

לג. בבור העתיק לטון
הכ"ה; "ויז"ו טוב שני אפילו
מן לתוס', חה חקר כה"ה;
שפליטו: (הגהות בן אריה
פ"ה הבה"ש שם)

י' פסותו בעפר. דגמיר קבורה היא (צ"י עמוד קל"ד וגללה).
ולכאורה למנהג שלנו הוא אסור, דהא כחז פרומת הדשן [סימן פג]
שאזו נוהגין שלא לעשות מלאכה לאורייתא, והרצ צ"י [שם] כחז
דקמימת הקבר היו מלאכה לאורייתא. ונאסר לאצ"ן [ר"ש מועד קטן
ד"ה ויז"ו] כחז גבי יום טוב ראשון
שיכבוהו עכו"ם, וצ"י צ"י"ד [סוף
סימן טע"ג] כחז ראיתי קל"ת מקומות
שישראלים מחזירים העפר לתוך
הקבר והוא בעיני אסור גמור וכו',
ע"ש. ובלבוש [פ"א סעיף ד'] כחז צ"י
טוב שני י"ג אסרין ויש ממירין ויש
להקל, עכ"ל, אפשר דסגיגא להו
דל"ה הוי מלאכה לאורייתא, דאמרינן
בשבת דף פ"א [ע"ג] אסור לפנות
בשדה ניר בשבת (פירשו רש"י ד"ה
בשדה ור"ן טז) בחרישה ראשונה
ועומדת לזריעה) דלמ"א שקיל צ"ד
מעילא וישי ליה לתמאי והסומם
גומא בשדה חייב משום חורש, בבית
חייב משום צונה, ע"כ, משמע
דבשדה שאינו מרושה לא מחייב
כלל. מיהו אפשר דזה דמי לבית,

ישראלים: [י"ג] הו"ץ מן הכיפה שבונים על הקבר שאין
בונים אותה ביום טוב; הגה' (ב) "אבל מותר ל' לנסותו
(ט) בעפר כדרכו בחול ודל"ת כי"ס ממירין י"ג] כן גללה ל'י:
[י"ד] במה דברים אמורים בשרוצים לקברו בו
ביום [ט"ז] אבל אם אין רוצים לקברו בו ביום אין
עושין לו שום דבר אסור מלאכה אפילו על ידי
גוים **יא אבל** [י"ג] מלשול מותר: (ודין קריאת שמע
ותפילה אם מת לו מה צ"י טוב ראשון או בשני עיין
לעיל סימן ע"א סעיף ב' ולקמן סימן (תקמ"ג)
[תקמ"ח] י"ג סעיף ה'):

ד' [י"ג] החופר קבר לזאת ביום טוב שני
(ג) יב מותר לו ליטול [י"ג] שבר:

ו' מותר ללוות המת ביום טוב ראשון תוך
התחום [י"ג] וביום טוב שני אפילו הו"ץ לתחום

שמחן צוה שלא יהא המת מגולה, ולכן גללה ל'י דאסור, ונאסר
משפטי שמואל [סימן יג] י"ג החמיר מאד וכחז מקום שנהגו לקבור
על ידי ישראל לא יחפרו אנשים אחרים וזל"ת בני החבורה הרגילין
לחפור, וכל שכן שלא יטילו אנשים אחרים עפר לסמום הקבר, דכל
מה דאפשר למעט בחלול ממעטים, עכ"ל. ורש"י [שו"ת מהרש"ם
או"ח סימן י"ז מחיר לכל, ע"ש, וכן גללה ל'י דהא כחול שזויה
רבנן, וגדולה מזו אמרו גבי מילה בשבת דמותרים שני מוהלים למו"ל
כמו שכתוב צ"י"ד [י"ג] סוף סימן רס"ו [הגה' קל וחומר כאן]:
יא אבל מלשול מותר. אבל אסור להוציאו אפילו לזמנית, ואף
על גז דמשמע ברש"י [מועד קטן ט, כ ד"ה א"ן טז] ור"א"ש [שם
פ"א סימן יג] דמותר לכנסו ולגזוזו שער, מכל מקום הוצאה היא
מלאכה טפי, דגוזות שער צמת אינה מלאכה כלל (פרומת הדשן
סימן פג). ובי"ס של שלמה [גי'ה שם סימן פ] הקשה דהא כחז הרמב"ם
[שבת פרק ט' הלכה ז] הגזוז ב"ן מן החי ב"ן מן המת חייב, וכן

הוא צירושלמי פרק כלל גדול [שבת פ"ו הלכה ג גא, א] אל"ה על כרחך
ומכל מקום גללה ל'י שטעות סופר הוא ברש"י וצ"ד להגיה אי נמי כו', ע"ש, ואם כן אסור לעשות שום דבר לצורך מחר, עכ"ל. עיין
סעיף ח'. ולי גללה דמה שכתוב בפרומת הדשן דגוזות שער אינה מלאכה כלל היינו משום שאינו צריך לשער כלל, והרמב"ם מיידי
בצ"ד לשער, עיין מה שכתבתי סימן ש"מ [ס"ק ג]. ואף על גז דהוצאה נמי הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה מכל מקום שם הוצאה
עליה, אבל הכא לא הוי מלאכה כלל, דהא אמרינן בשבת [קל"ה] א' א"ס מל חינוק ב"ן שמונה בשבת לא עביד כלום דהוי מחתך בשר בעלמא,
כל שכן שער. ומכל מקום טוב להחמיר, וכן משמע בפרומת הדשן וצ"י"ד: **יב מותר ל'ו ליטול שבר.** דשמת לא ימנא מי שיעשה
בחנוס (רבינו ירוחם ר"ש נתיב ד). ובי"ס של שלמה [גי'ה פ"א סימן י"ג] אסור ליטול שבר, ואם אינו רוצה לעשות בחנוס מעטין ליה כמו בחלילה
[א"ה"ע סימן קסה סעיף א בהגה' סימן קסט סעיף ג, עכ"ל. ועיין סוף סימן תקפ"ה צ"י עמוד שם ד"ה ולא; מ"א ס"ק יג] דיש אומרים דלצורך
מזוה מותר ליטול שבר ויום טוב:

ערך צהם לצוהריק"ש

בסוף [אבל מלשול מותר]. ויש מי שכתב שהוצאה לזמנית אסורה, ואין דבריו נראין:

באר היטב

(ט) בעפר. וזה צ"י טוב שני, אבל בראשון פשיטא דאסור על ידי ישראל.
ט"ז [ס"ק טז]. ועיין ס"ק ה' מה שכתבתי שם: (י) מלשול - אבל אסור
להוציאו אפילו לזמנית, עיין מ"א [ס"ק יא]: (יא) שבר. ובי"ס של שלמה
[י"ג] הו"ץ חז"ן כו', כיון שכבר נקבר: [י"ד] במה דברים אמורים בו, כמו
שכתוב [מתד קטן ה] בן אין חופרין כו', כבוכר לעיל [ס"ק טז]. ועיין רא"ש שם
[י"ג] סימן יג: [טז] אבל ב"ה רש"י שם י"ג ע"ש: [טז] ופ"ה ה' החופר

ביאור הגר"א

[ג] [י"ג] הו"ץ חז"ן כו', כיון שכבר נקבר: [י"ד] במה דברים אמורים בו, כמו
שכתוב [מתד קטן ה] בן אין חופרין כו', כבוכר לעיל [ס"ק טז]. ועיין רא"ש שם
[י"ג] סימן יג: [טז] אבל ב"ה רש"י שם י"ג ע"ש: [טז] ופ"ה ה' החופר

הגהות רעק"א
ג' (שם) אבל אם אין רוצים לקברו בו ביום, עיין משנת חז"ן סק"א
סימן כ"ב דכתב בפשיטתו דאין להלקי וכלל ענין שייח

הגהות רעק"א
ג' (שם) אבל אם אין רוצים לקברו בו ביום, עיין משנת חז"ן סק"א
סימן כ"ב דכתב בפשיטתו דאין להלקי וכלל ענין שייח

21

חותך בבשר מבעל חי

7 ←

כתב (ט) המנחת חינוך (שם אום מ') וז"ל ונראה לי דמלאכה זו דגוזו היא דוקא בענינים שדרך לגוזו או לתלוש מגופו או מבהמה, כמו שחשבם הר"מ צמר שיער צפרנים כנף או ציצין, דכל הדברים עושין חליפין ודרך לגוזום, וכו' (וכן גוזו אמר מן צהמס שמתה אף שאינו עושה חליפין, אכל דרך בני אדם לגוזו לממייט עושין חליפין), אבל אין סברא דאם חותך חתיכת בשר או אבר מעל גופו, וכן מבהמה בכלי שיתחייב משום גוזו, כי אין דרך גזיזה בכך וכו', עכת"ד. ולפי דבריו עיקר תליא אם דרך לגוזו (ועי' בסמוך אום ט' לענין יצלת). וכעין זה כתב בהגהות רש"ש (עירובין ק"ג ע"א גז"ה אס נכלל) דדוקא כל דבר שגזעו מחליף שייך גוזו.

וראותי עוד חבל אחרונים שדנו גם כן בזה אם בבשר מן החי שייך גוזו, ה"ה המרכבת המשנה (פ"ט הל' מ'), ומרן החתם סופר בחידושו (כמונז ה' ע"צ), ובשו"ת אבני נזר (סי' קל"א אום ג'), ובחזון איש (הל' יו"ט סי' קל"ג) והעלו נמי בדבריהם דלא שייך גוזו בבשר, אולם מטעמא אחרינא, והוא דלא שייך גוזו אלא בדבר שחוץ לגופו ונפרד ממנו כצפורן ושער, דומיא דצמר שגדילים על הבשר ואינו מהבשר עצמו, והוא הדין בצפורן ושערות וכל כיוצא בזה שאינו מבשר האדם או בהמה גופה. אבל בשר בהמה או האדם, אין בזה שם מלאכת גוזו, וכן כתב בתהלה לדוד (סי' שכ"ח ס"ק ג') ע"ש. [ועי' בתולדות שמואל (שם סי"ג) דפשיטא ליה דבשר שהרופא גורדו שייך בהו גוזו, והוא כסברת המנחת חינוך דתליא אם דרכו בכך, והכי נמי דרכו הוא, אבל לדעת האחרונים הנ"ל כל שאינו דבר שחוץ לגופו לא מחייב].

חותך יבלת

ט נתבאר ב' טעמים דלא שייך גוזו בבשר, א' משום דאין דרכו לגוזו [דאין גזעו מחליף], ב' דדוקא בדבר שחוץ לגופו שייך גוזו, ונפקא מינה בין ב' טעמים אלו, בחותך יבלת לחה שעל גופו, דהנה משמעות הגמרא (עירובין ק"ג ע"א) דאם חותך יבלת לחה בכלי, חייב משום גוזו (עי' רש"י ד"ה אס נכלל), וכן כתב המנחת חינוך הנ"ל בפשיטות בתור"ד, וז"ל וכן ביבלת [איכא משום גוזו] דהיא מותרות, והדרך ליטול אותה וכו' ע"כ.

אבר הרמב"ם (שם הל' מ') סתם וכתב וז"ל וכן החותך יבולת מגופו בין ביד בין בכלי פטור ע"כ, ולא חילק בין יבלת לחה, או יבשה, נראה מזה דס"ל דלעולם פטור. והאחרונים הנ"ל כתבו ליישב דבריו על פי יסוד הנ"ל, דרק בדבר שחוץ לגופו הוא דשייך מלאכת גוזו ולא בבשר עצמו, ולהכי יבלת דהוי חלק מן הבשר, לא שייך ביה שם מלאכת גוזו כלל אף בלחה. ועי' אגלי טל (שם ס"ק י'). שכתב לבאר כן שיטת הרמב"ם, והמחבר (סי' ש"מ ס"ב) שכתב וז"ל אסור לחתוך יבלת מגופו בין ביד בין בכלי ע"כ. והמג"א (ס"ק ג') העתיק חותך יבלת לחה בכלי חייב וציין לדברי מגיד משנה שם, וכן הוא בשו"ע התניא (שם סעיף ג') ובמשנה ברורה (שם ס"ק ו') כולן נקטו לדינא דבכלי חייב.

גוזו במילה

י ועוד יש נפקא מינה בזה, דהנה המנחת חינוך שם הביא משיטה מקובצת (כמונז ה' ע"צ ד"ה דס) שכתב דמשום הכי איצטריך קרא להתיר מילה בשבת, דבלאו הכי יש בה משום גוזו ע"ש, וכתב לבארו כיון דדרך לחתוך הערלה הוי ליה גוזו, אבל חתיכת

ספר טל מלאכות - חלק ב

גרייט' ב' תייט קאמ' אהתיון אה"א

בשר אחר או אבר לא שייך וכו' גוזז ע"כ. וזהו לדרכו הנ"ל, דדבר שהוא מותרות ודרך לחותכה, יש בו משום גוזז. אבל ע"י בחתם סופר בחידושו (כמופז טס, שנת מקס"ז) דהכריח דלא שייך גוזז במילה ודלא כשיטה מקובצת, על פי הסברא שכתבנו למעלה דדוקא בדברים שחזן לגופו הוא דשייך גוזז, וכן כתב באריכות מרכבת המשנה (טס), וכן מצדד בשו"ת תורת חסד (סי' י"ז אות ו') עיי"ש. ובאמת כן משמע בגמרא (שנת ק"ו ע"א) דלא שייך גוזז במילה, דהא דנו שם דאיסור מילה בשבת משום מלאכת חובל, ולא דנו משום מלאכת גוזז.

אבר ממשמעות דברי המג"א (סי' מקנ"ו ס"ק י"א) נראה דאיכא חיוב גוזז בחותך בשר ערלה מתינוק חי וכדברי השיטה מקובצת הנ"ל, וכן כתב בשו"ת חתם סופר (מלק ו' סי' נ"ט) וזה דלא כמו שכתב בחידושו לכתובות הנ"ל, (וע"י עוד נדנניו נח"י טס), וכן כתב בשו"ת אבני נזר (סי' קל"א אות ד') והוסיף דאף לפי הסברא הנ"ל דדוקא בדבר שהוא חוץ לגופו שייך גוזז, יש לומר דמילה חשיבי מותרות הגוף ודומה לצפורן ושער דהוי חוץ לגופו עיי"ש.

ועיין עוד בשו"ת תורת חסד (טס) דן לענין חותך ערלה מנפל שאינו בר קיימא, וכל שכן מתינוק שאינו חי דאפשר דאף לאותן דס"ל דשייך גוזז במילה, ומלאכת גוזז חייב אף בגוזז מן המתה, אבל לענין חותך ערלה מנפל שאני דלאו שם גזיזה עלה, וכן נראה מדברי המג"א (טס), ובמחצית השקל (טס) עיי"ש בשו"ת תורת חסד, ובמה שהעיר על דברי המחצית השקל. וע"י גם בחמדת ישראל (מלאכת גוזז) שכתב גם כן לבאר כן דברי המג"א, דאף דאיכא גוזז במילה, אבל בנפל ליכא גוזז. ובספר אמרי בינה (דניי שנת סי' ל"ז)

נשאר בצ"ע בכוננת מג"א ומחצית השקל. [ולקמן (אות ט"ו)] יתבאר פלוגתת הפוסקים באם אינו צריך לדבר הנגוז אם הוי מלאכה שאי"צ לגופה, ופשוט דהוא הדין במילה כיון דאינו צריך לדבר הנגוז, תליא בפלוגתא זו. L

דלדל עובר

יא) בתבו בתוס' (ע"ז כ"ו ע"א ד"ה סנה) לפרש הא דאמרינן (שנת ק"ו ע"ב) אמר שמואל הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה, חייב וכו' משום עוקר דבר מגידולו, היינו דהוא תולדה דגוזז ע"כ. [ומגן אבות (מלאכת קולר) העתיק בשם תוס' הנ"ל דחייב משום קוצר, וצ"ב דבתוס' איתא תולדות גוזז]. ובתהלה לדוד (סי' ש"ט ס"ק ז') כתב דדברי התוס' צ"ע דמעולם לא שמענו דיתחייב משום גוזז בכהאי גוונא, וע"י באריכות אגלי טל (טס ס"ק ז') ליישב שיטת התוס'.

ולפי סברת המנחת חינוך הנ"ל דכל דבר שדרך להפריד מגופו, יש בו משום גוזז יובן היטב דברי התוס', דלדל עובר נמי דרך להפרידו מן הגוף, שפיר חייב משום גוזז [ועיקר דין דלדל עובר נתבאר בדברינו לעיל (מלאכת קולר אות י"ב) ע"ש].

הוצאת שן

יב) בתב המג"א (סי' שכ"ט ס"ק ג') והוצאת שן מלאכה דאורייתא, דהא חובל לרפואה עכ"ל, וכתב עלה בספר תהלה לדוד (טס ס"ק ג') דממה שלא דן רק משום מלאכת חובל, משמע דדוקא משום חובל הוא דאיכא, אבל ליכא בזה משום מלאכת גוזז, ואינו דומה הוצאת שן לנוטל צפרניו הנ"ל דחייב משום גוזז. והאריך לבאר החילוק בזה, ומסיק דלהכי לא שייך לחייבו בהוצאת שן משום גוזז, דדוקא בצמר ושער דהם דברים שחזן לגופו

וכפ"י חייב משום ג (אות ט'), אבל ש לגופו, משום הכי והדבר עדיין צריך שן כחלק מבשר, דחשיבי

ובשו"ת אבני נזר ראייה כ משום חובל, דליכ: לומר דגם משום שהם חשובים ח בשיניים מכיון דו חשיבי השיניים כד דלפי דברי הרמב"ם גוזז, מסתבר דגם דחשיבי כגופו נע"י כן דברי הרמב"ם יבלת, וציין לדבריו וכנ"ל (טס). וע"י ע קנ"ה וסי' קנ"ח] וכן גוזז בהוצאת שן, כ להשן, א"כ תלוי נ לקמן (אות ט"ו) ז לג

חה יג) הנה המג"א נ התוס' ט דחתיכת טבור) דאורייתא, ומשום בשבת אחר הלידה ובפמ"ג (טס) כתב ליכא איסור תורה, דם, ומ"מ גוזז הוד שכ"ח (סעיף ל"א) שנא מציצין שלא